

Svar på interpellation ställd av Niklas Bougt (V) till vård- och omsorgsnämndens ordförande Charlotte Björkman (HP) om lagen om valfrihetssystem inom särskilda boenden

Bakgrund

Jag vill börja med att tacka för att interpellanten lyfter frågan om lagen om valfrihetssystem (LOV) inom särskilda boenden (SÄBO).

Kommunen har haft valfrihetssystem sedan 2009 då valfrihet infördes inom hemtjänst, då ingick även ledsagarservice och boendestöd (ej socialpsykiatri). Därefter har kommunen beslutat att införa valfrihetssystem för familjerådgivning (2012), korttidsvistelse (2013), daglig verksamhet (2014) ledsagarservice och boendestöd (2017), dagverksamhet för äldre (2017) och SÄBO (2020). Den 1/4 2021 startade valfrihetssystemet för SÄBO.

Syftet med valfrihetssystemet är att öka den enskildes valfrihet, delaktighet och inflytande samtidigt som mångfalden av boenden förväntas öka. Vid införandet av LOV inom SÄBO presenterades även en teoretiskt möjlig kostnadsminskning och en potentiell nettobesparing på 11 miljoner kronor. I detta togs dock inte hänsyn till de underskott som vid tillfället fanns inom egen regi.

Det var också svårt att bedöma eller prognosticera den faktiska ekonomiska effekten av införandet eftersom den potentiella besparingen var beroende av osäkra antaganden om volymutveckling och fördelning av platser mellan egen regi och privata aktörer. SÄBO för äldre består till stor del av fasta kostnader, och varken kommunala eller privata utförare har tillräckliga resurser för att upprätthålla en överkapacitet, vilket kan få stora ekonomiska konsekvenser.

Beslutet om att införa LOV för SÄBO i Huddinge fattades efter en utredning som tittade på erfarenheter från kommuner inom Stockholmsområdet med olika modeller för LOV. Över lag var erfarenheter från andra kommuner med valfrihetssystem för SÄBO positiva. Underlaget beskrev fördelar för den enskilde samt möjliga kostnadsbesparingar, samtidigt som osäkerhetsfaktorer beskrevs. Den egna verksamheten inventerades och synpunkter inhämtades även från pensionärsrådets referensgrupp.

Nuläge

I vård- och omsorgsnämndens [delårsrapport per 30 april](#) och redovisningen av *vård och omsorg om äldre* redovisas ett underskott om -3,9 miljoner kronor, och i prognosen förväntas nämnden redovisa ett underskott om -26,6 miljoner kronor inom området. De största underskotten förväntas inom SÄBO och hemtjänsten. Den kostnadsökning som är störst avser köp av verksamhet vilket beror på de volymökningar som skett för externa platser jämfört med föregående år.

Efter införandet av LOV har tiden som äldre får vänta på en placering efter beslut kortats. Den genomsnittliga väntetiden från beslut till ett första erbjudande om plats på SÄBO var 2019 54 dagar. Och den genomsnittliga väntetiden under januari till april 2023 var 24 dagar.

Beroende på antalet anslutna boenden inom valfrihetssystemet kan det innebära svårigheter för kommunen att planera och budgetera. Ett överskott av platser ökar också risken för tomma platser i egen regi, vilket kan leda till ökade kostnader för kommunen. Eventuella effekter av pandemin ska inte heller förbises när man ska analysera och jämföra förhållanden innan, under och efter införandet av LOV inom SÄBO.

Syftet med införandet av LOV för SÄBO var att öka den enskildes valfrihet, delaktighet och inflytande. Det finns dock skäl att göra en utvärdering som tar ett helhetsgrepp kring frågan, där såväl äldres valfrihet, kvalitet och ekonomiska konsekvenser analyseras.

Den ekonomiska effekten från att LOV införts har inte analyserats eller utvärderats ännu. Förvaltningen fick aldrig det uppdraget av den tidigare politiska ledningen. Detta kommer däremot att ske inom en snar framtid i och med att Mittenstyret avser att analysera och utvärdera införandet av LOV för SÄBO.

Mittenstyret har påbörjat ett omfattande arbete för att vård- och omsorgsnämnden ska klara av sitt kärnuppdrag och samtidigt nå en budget i balans. Syftet är att välfärden i Huddinge ska vara likvärdig, tillgänglig och hålla en hög kvalitet. Att påverka sin egen eller en närståendes vård, omsorg och service ska vara enkelt och välkommet. Huddinge ska vara en äldrevänlig och tillgänglig kommun där individen har rätten att göra sina egna val. Vård- och omsorgspersonalens arbetsvillkor ska säkra en god arbetsmiljö med tillräcklig tid för både personal och brukare.

För Mittenstyret,

Charlotte Björkman (HP)

Vård- och omsorgsnämndens ordförande